

Joi, 18 octombrie 2012

Nr. 3

WWW.ASTRAFILM.RO

PARAGRAFF

ASTRA FILM
Festival

15-21 OCTOBER 2012

interviu

PETR LOM

participant în
competiția internațională

„Trebuie să ai obraz gros când faci genul acesta de muncă“

După un masterclass de două ore intitulat „Profesia de documentarist“ – în cadrul căruia Petr Lom a purtat discuții extinse cu publicul pe marginea ultimului său film și a altor două dintre documentarele sale precedente – regizorul peliculei „Din nou în piață“ reflectă asupra provocărilor etice ale profesiei de realizator de filme care tratează probleme ale drepturilor omului.

Ce impresie v-a lăsat reacția participanților la masterclass-ul susținut?

A fost una bună, mi-a plăcut, multe reacții diferite, ceea ce e bine.

Cineva din public v-a criticat decizia de a include la începutul filmului „Din nou în piață“ secvența cu fetița numită Facebook.

Mda, nu i-a plăcut, e-n regulă. Fiecare cu părerea lui.

Se întâmplă să primiți multe comentarii de acest gen, făcând filme ce tratează subiectul drepturilor omului?

Tot timpul există niște critici, e normal, e riscul meseriei. Oamenii au diferite preferințe, gusturi, păreri, așa că e firesc. Trebuie să ai obraz gros când faci genul acesta de muncă, altfel, când cineva e negativist, ajungi seara acasă dărâmat, deprimat. Când întâlnești pe cineva față în față așa, e perfect în regulă să ai diferențe de opinie, e plăcut. Înainte eram foarte afectat de critici. De exemplu, primești o recenzie proastă în „Variety“ și ești deprimat o lună – mi s-a întâmplat după al doilea film pe care l-am făcut. Acum nu îmi mai pasă. Oamenii au dreptul la părerea lor, e OK.

A mai fost un comentariu din public care mi s-a părut interesant. Cineva pune sub semnul întrebării motivația din spatele filmului „Bride Kidnapping“, primul dumneavoastră documentar, și de ce ați ales să filmați în loc să interveniți.

Cred că e o întrebare un pic naivă. Nu cred că respectiva persoană înțelege contextul cultural în care aceste răpiri au loc, asta-i tot. Ce era să fac, să arunc camera și să fug să salvez fata? E ridicol. Nu e vorba de o răpire în contextul occidental, e un obicei. Nu se cade să intervii. Și-ți dai seama de asta. Ai fost primit în mediul acesta ca străin. Nu e

lumea ta, locul tău, și se permite să asisti, să filmezi, dar cam la asta se rezumă totul. Fetele se pot descurca și singure, și asta se poate observa și în film. Nu sunt victime neputincioase, cum sunt înfățișate de stereotipurile clasice. Nu. Sunt femei foarte puternice care, în film, își iau viața în propriile mâini și iau propriile decizii, și asta e și ce se poate vedea pe ecran. Dar m-am mai întâlnit cu aceste întrebări. Sunt reacții perfect naturale – vezi ceva emoționant, cu încărcătură foarte puternică, și te gândești că ar trebui să faci ceva. E onorabil, e de înțeles.

Poate că filmatul este un mod de a interveni.

În cazul filmelor despre drepturile omului – cred că e o profesie dificilă, îți asumi multe riscuri și responsabilități. Și una dintre responsabilități e aceasta – când cineva mă critică și-mi spune „ai făcut așa și pe dincolo, n-ai fost neutru, trebuia să faci lucrurile altfel“... Nu cred că oamenii apreciază și înțeleg suficient riscurile personale și etice pe care ți le asumi când faci astfel de filme. De exemplu, dacă cineva zice „ar fi trebuit să intervii“, îi răspund că filmul acesta poate fi

văzut de o grămadă de oameni. Dar atunci vin alte critici – „dar de ce ai filmat asta?“. Dacă crezi că-s un nemernic, asta e. Nu e bine, nici emoțional, nici etic, să eviți totul. Și lucrurile pot lua o turnură greșită, bineînțeles că pot. În principiu, impresia mea în urma tuturor acestor întrebări e că unii se așteaptă să găsești soluția perfectă, care face ca toți să fie în siguranță, totul să fie în regulă. Dar așa ceva nu există. Și pentru mine, asta e marea provocare în acest tip de documentar. Și aș vrea ca oamenii să înțeleagă asta mai bine.

Eu mă refeream la intervenit în sensul mai concret al cuvântului. Ai menționat, de exemplu, că „Bride Kidnapping“ este folosit în Kirgîzstan în scopuri educaționale. Deci, în fapt, el chiar e parte din schimbare.

Da, sigur. Dar unii tot se vor îndoi de motivația realizării filmului – de exemplu, vor spune că ești interesat doar de carieră și de a găsi o poveste bună pentru filmul tău. Știi, dacă cineva vrea să creadă asta, e OK. Presupun că e vorba de acordarea prezumției de nevinovăție.

(continuare în pagina 2)

Șapte sfaturi pentru fotograful documentarist aspirant

eveniment

KATHLEEN LARAIA MCLAUGHLIN

Fotografia documentară,
mastreclass

O completare binevenită la diversele abordări cinematografice în documentarele festivalului Astra a fost marți masterclass-ul de fotografie documentară suținut de Kathleen Laraia McLaughlin, fotograf și profesor de artă fotografică, ale cărei imagini, parte din proiectul „Culoarea fânului: Țăranii din Maramureș“, pot fi admirate pe toată durata acestei săptămâni în foaierul Casei de Cultură. Kathleen a făcut o prezentare elaborată a tendințelor fotografiei documentare, exemplificate cu variate abordări ale unor renumiți fotografi contemporani.

De la fotografiile Donnei Ferrato, al cărei proiect, „Locuind cu dușmanul“, i-a permis să înregistreze intim nenumărate cazuri de violență domestică, la mărturiile foto-olografice ale subiecților lui Jim Goldberg din „Crescut de lupi“, la cercetările Danei Pop despre traficul uman din Ucraina sau cele ale lui James Nachtwey ori Sara Terry despre efectele războaielor, exemplele alese de Kathleen și ilustrate prin fotografii impresionante ne-au spus nu doar povestea subiecților, ci, indirect, și a vieților fotografiilor care s-au dedicat acestor proiecte, abandonându-se lor până la negarea propriei existențe personale – spre exemplu, Donna Ferrato a petrecut 10 ani documentându-și lucrarea, locuind cu familiile vizate și călătorind frecvent alături de echipajele de poliție.

Concluziile trase de Kathleen, care a petrecut ea însăși un an întreg în Maramureș pentru seria „Culoarea fânului“, au fost date participanților sub formă de sfaturi:

- dacă vrei să faci fotografie documentară, găsește-ți un subiect care să îți incite curiozitatea sau să îți răscolească o neliniște;
- e greu să găsești o temă care încă nu a mai fost fotografiată; abordează subiectele mici, întâmplările locale;
- pentru fotograful solitar nu se găsesc mereu bani, asociază-te unui ONG cu interese similare;
- găsește-ți intrarea în comunitatea vizată;
- fii insistent până când familiaritatea se va transforma în acceptarea ta în acea comunitate;
- ai încredere, respectă, ascultă și comunică;
- fii acolo cu toată ființa, pentru că tu ești vocea lor, cel care înregistrează pentru posteritate povestea acelor oameni.

CRISTINA PETRESCU

eveniment

PETR LOM

Regizor, „Din nou în piață“

Etică și intuiție în profesia de documentarist

Într-o sală Studio arhiplină, deschisă participanților la masterclass-ul intitulat „Profesia de documentarist“, Petr Lom – regizorul documentarului „Din nou în piață“, participant la Astra Film Festival în competiția internațională – a pus în discuție, ieri după-amiază, timp de două ore, trei dintre filmele sale: cel mai recent – un documentar ce se centrează pe consecințele revoluției din Egipt asupra a cinci participanți direcți la evenimentele din piața Tahrir; primul său film – „Bride Kidnapping“, ce reunește patru povești de răpire ale unor fete din Kirgîzstan pentru căsătorie; și „On a Tightrope“ – un documentar despre populația uigură, o minoritate musulmană din China care se află sub stricta supraveghere a autorităților chineze, nefiindu-i permis să își practice religia.

Asaltat de întrebări dintre cele mai diverse, Petr Lom a explicat procesul sinuos prin care a ajuns la personajele din „Din nou în piață“ și de fapt, la adevăratul subiect al filmului său, după ce și-a dat seama că subiectul inițial cu care ajunsese în Egipt s-a dovedit a fi

prea slab și departe de interesele sale reale. Întrebat despre care ar putea fi avantajul de a filma într-o cultură diferită de a ta, în care nu înțelegi limba – autorul fiind cunoscut pentru versatilitatea în ceea ce privește alegerea contextelor în care se desfășoară poveștile din filmele sale – Lom a răspuns simplu și concis că acest lucru îți dezvoltă intuiția.

Reacțiile publicului au inclus și câteva comentarii critice. Lom a fost nevoit să explice procesul creativ prin care a ales să păstreze prima secvență din „Back to the Square“, stilistic și tematic diferită față de restul filmului. De asemenea, chestionat asupra motivației sale de a filma o secvență foarte dramatică din „Bride Kidnapping“ – în care o fată, răpită din casa ei pentru a fi căsătorită, împotriva propriei voințe, cu un băiat pe care nu îl mai văzuse niciodată, se opune cu lacrimi și rugăminți neajutorate încercărilor de a o ține cu forța în casa băiatului –, Petr Lom a răspuns că motivația sa a fost de a arăta lumii aceste situații nedrepte pentru că, în ciuda faptului că „Kirgîzstan roiește de organizații nonguvernamentale de protecție a drepturilor omului, nimeni nu făcea nimic în acest sens“ și toată lumea lua de bună această „tradiție“ cu origini neclare.

Masterclass-ul lui Petr Lom nu a făcut numai să pună în discuție chestiuni etice, dar și practice, cu privire la profesia de documentarist, ci a fost și un stimulent pentru a aprofunda filmografia lui Petr Lom, care, din fericire, ridică și pune în discuție subiecte dintre cele mai urgente.

ELIZA ZDRU

Gone Wild

Dan Cureau, România

Competiție: Eco

CinematogrAFF, 84 min.

» Joi 18 oct., 15:00, sala Marshall

Letea este un sat din nordul Deltei Dunării, bine fixat în spațiu, însă parcă din alte timpuri – un timp al descântețelor și unul al cailor sălbatici care aleargă liberi; timpul lui Ivan, un copil al locului, care îi filmează cu celularul său; un timp al pușcăriașilor aduși să muncească la stuf, muncă preluată acum de oamenii satului. În istoria lui scurtă, de 150 de ani, cel mai recent și poate cel mai important moment memorabil pe care l-a văzut satul a fost eliberarea și abandonarea în sălbăcie (pe grindul omomim), după căderea comunismului, a cailor din fostele CAP-uri. Dan Cureau reușește să surprindă, pe lângă povestea tristă a cailor

sălbaticiți, cu un viitor incert, diversele fețe ale vieții în acest sat atât de tânăr (cu o istorie de aproximativ 150 de ani) și impactul vremurilor asupra locuitorilor săi. Ritmul alert al vieții cailor, deveniți între timp aproape complet sălbatici, contrastează subtil cu modul lent, aproape inexistent, în care lucrurile se schimbă cu adevărat în Letea.

MILITON STĂNESCU

Chemical

Andrew Niskier, Canada

Secțiuni speciale: Astra Film

Junior, 48 min.

» Joi 18 oct., 13:00, sala Marshall

Civilizația occidentală e obsedată de curățenie. Această obsesie înseamnă, pe de o parte, că avem șanse mai mari de a trăi mai sănătoși, mai mult timp – înlăturând microorganismele și, implicit, bolile care făceau ravagii, acum un secol. Dar dacă, pe de altă parte, tocmai produsele chimice pe care le folosim pentru a ne curăța casele sunt cel puțin la fel de nocive ca microbii? O familie americană obișnuită (tată și mamă de vârstă mijlocie, trei copii, printre care băiatul adolescent cu țepi în cap și nelipsita adolescentă rebelă) ridică mănua aruncată de Andrew Niskier și încearcă, timp de trei luni, să trăiască fără produse chimice. Începutul e

greu, dar, după ce câțiva saci de produse chimice sunt duși la reciclat, cei cinci membri ai familiei descoperă, treptat, că se poate trăi și fără detergent de covoare ori cosmetice. Și asta fără să arate și să miroasă ca neandertalienii. Chimicalele sunt înlocuite de produse naturale, ușor de fabricat în casă și considerabil mai ieftine. „Chemical“, cel de-al doilea documentar despre mediu al lui Niskier, e un film captivant și educativ, în special pentru spectatorii tineri – să renunți la produsele nocive de pe piață nu e numai un lucru sănătos; procesul tranziției poate fi, în sine, extrem de amuzant.

CĂTĂLIN STURZA

interviu

PETR LOM

participant în competiția internațională

(urmare din pagina 1)

La vizionarea filmului „Din nou în piață“, nu poți să nu observi că personajele abia așteaptă să-și spună povestea. Cum ați reușit să le câștigați încrederea?

Egiptul e diferit, așa ceva durează mult. Au fost zece luni de filmări. Familia lui Wally era foarte suspicioasă. După primul său interviu, în care își spune povestea în spatele piramidelor, după prima zi, n-a mai vrut să mai abordeze subiectul. Nu știu, poate a fost intimidat de cineva. Apoi, câteva luni mai încolo, ne-am întors și am fost imediat acceptați în cadrul familiei, pentru că ei au zis că facem o treabă serioasă. Și au spus „Acum, chiar ne place de voi“. Și a fost mult mai ușor

să lucrăm cu ei din momentul acela. Și ceilalți?

Depinde. Cu povestea lui Mark Nabil, a fost chiar simplu. Dar chiar și cu el, au existat unele suspiciuni. Dar i-au trecut când am fost să-l vizitez pe Maikel în închisoare. „Uite, cineva chiar face un efort.“ Și, riscându-mi filmul în felul acesta... Aș fi putut fi expulzat din Egipt pentru așa ceva, și pe urmă nu mai aveam nici un film. Cu Salwa a durat foarte mult. Era foarte speriată, practic de toată lumea. I se luaseră o grămadă de interviuri de către o grămadă de jurnaliști. Cu Lamiz și Mohammed nu a fost așa dificil, ei au fost destul de deschiși și cooperanți, foarte încrezători.

Ați petrecut mult timp în

Egipt în această perioadă. Care a fost cel mai intens lucru pe care l-ați simțit văzând schimbările care se petreceau în țară?

Cel mai puternic sentiment a fost mânia, scandalizarea la vederea nedreptăților care continuă să se întâmple mereu.

Ați făcut filme în țări atât de diferite precum Kirgîzstan, China, Iran și Egipt. Care este cea mai dificilă provocare pe care un regizor o are de înfruntat atunci când pătrunde în țări atât de diferite de a sa?

Sunt multe provocări. În primul rând trebui să fii atent să nu fi nechibzuit – încearcă să lași toate prejudecățile acasă, astfel încât, atunci când te duci să filmezi să ai și mintea și inima deschise. Și apoi provocarea cea mai grea e sentimentul de confuzie pe care îl ai mai tot timpul și sentimentul de panică că lucrurile nu vor ieși. Poate să iasă foarte prost; iei o decizie greșită și poți fi expulzat de autorități. În Egipt, sigur că trebuie să îți faci griji tot timpul pentru siguranța ta personală. Am fost la un pas de a fi răniți foarte grav de două ori cât am stat acolo, dar asta face parte din munca în sine.

În general, nu vorbim despre lucrurile astea prea mult. E o realitate, și e foarte normal ca asta să se întâmple dacă petreci mult timp într-o astfel de țară.

Plănuțiți să vă întoarceți pentru a arăta filmul personajelor? L-au văzut deja?

Nu l-au văzut. În cazul „On a Tightrope“, ne-am întors în China pentru a-l arăta personajelor. La „Înapoi în piață“ nu am făcut asta. A fost și din cauză că nu am avut timp. Maikel Nabil și fratele lui, Mark, au văzut filmul. I-am invitat pe amândoi la premieră; Maikel doar ce fusese eliberat din închisoare și era prea bolnav pentru a veni, dar a venit Mark. Maikel a participat la alte proiecții pentru a dezbate apoi subiectul împreună cu publicul. Iar în cazul Salwei, ne-am gândit că poate ar fi mai bine să nu îi arătăm filmul deloc, în principiu pentru că vrem să o protejăm. Asta vroiam să spun atunci când vorbeam de dileme etice; cred că povestea Salwei e mult mai interesantă decât cele din „Bride Kidnapping“. Simt că există ceva inevitabil în povestea ei, pentru că atunci când faci documentare, vrei să arăți adevărul. Dar

povestea ei e mult mai complexă pentru că, în film, există sugestia că ea va cădea în prostituție. Am arătat-o în mod subtil, iar unii oameni nu au înțeles. Nu este cel mai flautant mod de a arăta realitatea, și atunci ce faci? Nu știu, răspunsul e greu.

Dar nu credeți că e mai important să arăți adevărul decât să pui personajele într-o lumină pozitivă?

Bineînțeles că este. Ca regizor de film documentar, ești dedicat adevărului, dar de asemenea ești dedicat faptului că nu trebuie să rănești oamenii. Așa că, atunci când cele două lucruri intră în conflict, ce faci? Ai o problemă. Și nu ai cum să o rezolvi. Poți ori să faci un film mai slab, deci să nu fii dedicat meseriei tale, ori există posibilitatea să îți rănești subiectul. Din fericire, asta nu s-a întâmplat ca urmare a deciziei noastre. Petreci mult timp luând deciziile astea. Am avut multe discuții cu cei doi asistenți ai mei de la acest film și am ajuns la această concluzie. Filmul va avea un impact zero în Egipt, deci poate că nu ar trebui să ne facem probleme.

Interviu realizat de ELIZA ZDRU

interview LAURENȚIU DAMIAN

regizor, „Corpus“,
„Într-o furtună. Insula“

„În ultima vreme m-am dedicat documentarului de artă“

Sunteți omagiat, la Astra Film Sibiu 2012, printr-o secțiune-portret Laurențiu Damian. Care sunt dificultățile profesiei de documentarist, în România?

În primul rând mulțumesc festivalului Astra care a prilejuit de fiecare dată întâlnirea cu filme documentare de referință din zona artei și a antropologiei vizuale. Să spunem că a fi documentarist este o profesie, poate mai mult decât atât, este o vocație, și, nu în ultimul rând, o mare aventură. Prin intermediul filmului documentar eternizezi clipa vieții; acest lucru cere răbdare, sacrificiu și speranța că ceea ce faci va fi văzut și înțeles. Abia acum, cred eu, începe marea dificultate, fiindcă filmul documentar este foarte puțin difuzat. Dincolo de circuitul festivalurilor naționale și internaționale și de câteva preluări de către televiziune, cu filmul documentar, ca și cu animația, nu se întâmplă aproape nimic.

Ce șanse are un tânăr documentarist să ajungă să-și realizeze, în România, primul film documentar – dacă nu obține sprijinul instituțiilor statului? Cât de abrupte sunt sușurile și coborâșurile, în cariera unui documentarist român?

Întotdeauna sunt șanse, și chiar dacă un proiect nu obține finanțarea CNC, există oameni care pot fi convinși să investească în acest gen de film. Oamenii aceia sunt însă din ce în ce mai rari, și de multe ori efortul de a găsi finanțare este mult mai mare, mai anevoios și mai obositor decât efortul de a crea. Toți trebuie să înțelegem un lucru: fie că este vorba de un tânăr regizor sau de unul consacrat, ambii o iau de la capăt cu fiecare film. Tristețea este când ai sentimentul că lucrezi în zadar, că filmele tale nu modelează conștiințe și nu produc acea emoție pe care tu ți-ai dorit-o.

În cadrul festivalului vor fi prezentate două filme documentare

– „Corpus“ și „Într-o furtună. Insula“. Sunt două filme diferite, în ceea ce privește subiectul și abordarea; unul e un film poetic, premiat anul trecut de Uniunea Cineaștilor din România, celălalt e un documentar despre procesul de creație al unui mare regizor – Silviu Purcărete. Cum vă alegeți subiectele?

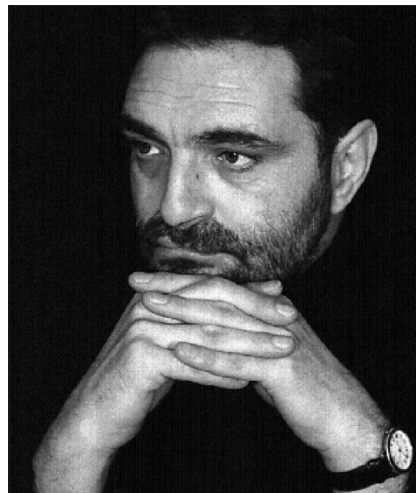
În ultima vreme m-am dedicat filmului documentar de artă. Când întâlnesc personalități de tipul Liliana Iorgulescu sau Silviu Purcărete, dorința se naște aproape imediat, fiindcă, prezentând mari artiști, fie într-o formă de eseu („Corpus“), fie utilizând imagini care devine în timp document („Într-o furtună...“), subiectele vin de la sine, iar termenul de autor devine uneori impropriu, fiindcă eu, ca documentarist, am calitatea de martor.

Cum a fost cooperarea cu Silviu Purcărete – pe care l-ați urmărit la punerea în scenă a piesei „Furtună“, la Teatrul Național Marin Sorescu din Craiova?

Regizorul Silviu Purcărete a făcut, cred, un mare efort să accepte lângă el o echipă de filmare. Este un artist care se ferește de publicitate și care acceptă destul de greu să i se intre în laboratorul de creație. Îi sunt recunoscător că m-a acceptat. Faptul că există foarte puține filme care să prezinte nașterea unui act teatral m-a făcut să insist mult și cred că filmul „Într-o furtună. Insula“ este un dar reciproc.

„Corpus“ e un documentar într-un stil cu totul diferit, care îmbină poezia cu imaginile fotografice și cu dansul. Nu vă e teamă de riscul de a fi perceput drept prea „liric“? E compatibil lirismul cu filmul documentar?

„Corpus“ este în primul rând un eseu. Elementul emoțional și liric vine din întreaga filozofie a corpului care, treptat, devine abur. Este ciudat că ne ocupăm mai mult de corp și

uităm de multe ori de spirit și de suflet care, cred eu, sunt eterne.

Care este filmul din cariera dvs. de care sunteți cel mai atașat?

Sunt atașat de un film care practic nu mai există – este vorba de „Cota zero“, un film produs la studioul Sahia care mi-a adus mari suferințe. În acest film, cota valorii umane era zero, poate tocmai de aceea, după un an de stat în cenzură, el a fost sacrificat. Îmi pare rău că nu am știut să-l ascund undeva, fiindcă, după ce am fost silit să-l distrug aproape cu mâna mea, au venit și evenimentele din 1989; pentru acest film, evenimentele de atunci s-au petrecut prea târziu. Astăzi nu a mai rămas decât o copie VHS care aproape nu se mai poate vedea. Este ciudat – atunci când am fost invitat la Toronto cu această casetă video, după o proiecție mizerabilă, oamenii s-au ridicat în picioare și au aplaudat. Nu au aplaudat filmul, ci suferința mea.

Care sunt primele impresii, la Astra Film Sibiu 2012?

Astra Film Sibiu reprezintă și va reprezenta mereu pentru mine momentul în care se adună elita filmului documentar, pe plan internațional.

Interviu realizat de CĂTĂLIN STURZA

competiție

Nouă lucruri despre nouă filme la Eco CinematogrAFF

» Categoria care și-a făcut debutul anul trecut la Astra Film Festival, ajunsă rapid la maturitate, se întoarce cu forțe proaspete, propunând nouă filme, față de cele patru ale ediției inaugurale.

» Bogata gamă de subiecte tratate (de la controversatul subiect Roșia Montană la nu mai puțin discutații cai de la Letea, de la apă – poluată la nivel global sau acaparată de corporații – la pericolul energiei nucleare) este egalată de varietatea modalităților de abordare, fie că e vorba de documentarul observațional, de investigație sau de tip eseu.

» Interesul evident generat de subiect se face simțit și în alte zone ale festivalului, foaierea Casei de Cultură a Sindicatelor găzduind expoziția ReciclART, ce atrage atenția și încearcă să propună soluții pentru volumul din ce în ce mai mare de deșeuri pe care îl generăm.

» România figurează în trei dintre filme – „Gone Wild“ (despre Letea și caii sălbatici), „Toxic“ și filmul germanului Fabian Daub – „Roșia Montană: Un loc la marginea prăpastiei“.

» Laitmotivul fratelui mai mic, Astra Film Junior, este vitala și ubicua apă, subiect din ce în ce mai mult în centrul atenției generale, intenția generală fiind educarea tinerei generații în spiritul ecologic și încurajarea viitorilor documentariști.

» Regizorii români propun două filme anul acesta, restul venind din țări precum Islanda, Elveția, Ungaria, Belgia, Franța sau Germania.

» Filmele care tratează subiecte de interes universal trag un semnal de alarmă, aducându-ne aminte de pericolul în care ne aflăm în lipsa unei schimbări serioase de direcție. „Întoarcere pe pământ“ (despre consumul de energie), „Viața îmbuteliată“ și „Zăpada tăcută“ (despre agresiunea asupra apei de pe Terra), „Cernobîl pentru totdeauna“ (având ca subiect pericolul energiei nucleare) speră să ne trezească înainte de a fi prea târziu.

» Evoluția, modernizarea, extinderea, tendințele actuale ale lumii, toate sunt luate în vizor de „Proiectul Corvin“

(transformarea unui cartier din Budapesta) și de „Zăpada“ (dezvoltarea unei stațiuni de schi), care folosesc exemple locale pentru a ataca teme de interes global.

» Importanța pe care a căpătat-o rapid tânăra categorie Eco CinematogrAFF este reflectată și de faptul că Andrei Sota și Fabian Daub au ales să-și prezinte în premieră filmele („Toxic“ și respectiv „Roșia Montană: Un loc la marginea prăpastiei“) în cadrul festivalului.

MILITON STĂNESCU

util

Documentarele de la Astra Film Festival, disponibile și la video bar

Încă una din tradițiile care se perpetuează la AFF este cea a video barului, un loc unde iubitorii filmului documentar au ocazia să-și continue experiențele cinematografice și în afara sălilor de proiecție. Locul în care se pot viziona filmele este foaierea Casei de Cultură a Sindicatelor, iar selecția de documentare disponibilă este una care va

crește în fiecare zi, filmele adăugate fiind cele care au rulat deja cel puțin o dată în cadrul festivalului, într-una din cele trei săli de proiecție – Săucan, Marshall și Studio. Miercuri a fost prima zi în care publicul a avut acces la această facilități, dat fiind că primele filme au rulat marți. Astfel, cei care doresc să revadă un anumit film sau care au fost obligați să aleagă

între două titluri ce rulau simultan au ocazia să o facă, pe baza oricărui tip de bilet (abonament pe toată perioada festivalului, bilet de o zi sau pentru un singur film, fie și unul dintr-o zi anterioară), folosind în acest scop cele șase televizoare puse la dispoziție în foaiere, până la sfârșitul ediției de anul acesta.

MILITON STĂNESCU

interviu

VINTILĂ MIHĂILESCU

antropolog

„Spre deosebire de iubirea cealaltă, iubirea de realitate se învață“

Vintilă Mihăilescu, profesor de antropologie culturală la Școala Națională de Științe Politice din București, are cronică permanentă în săptămânalul cultural „Dilema Veche“. Miercuri și joi participă la masterclass-ul „Roma Stories“ din cadrul Astra Film Festival.

Masterclass-ul „Roma Stories“ pornește de la investigarea imaginii romilor în filmul documentar. Miercuri, de pildă, au fost programate trei filme pe această temă, „Balul țiganilor“, „Adevărul despre Holocaustă“ și „Ajutor pentru Mihaela“. Este aceasta o discuție nouă?

Într-un fel nu este o problemă nouă, dar nu a fost de prea multe ori urmărită și așezată în profunzime. Nu este vorba despre subiecte diferite și nici nu este un festival în festival, ci e vorba de o reflecție asupra abordărilor, asupra perspectivelor din care privim comunitățile de romi, tocmai pentru că, din acest punct de vedere, ele sunt destul de stereotipizate. Filozofia acestui masterclass este să compari două sau trei filme, pe același subiect, dar din abordări diferite. Ceea ce ne interesează este să devenim cât mai conștienți de aceste perspective, și nu de subiectele în sine, pentru că asta fac oricum sociologia și politica.

De la Eco citire, știm că, pentru a te apropia de literatură, trebuie să închei un pact ficțional. Ce tip de pact există atunci când vezi un film documentar? Cum te apropii de el?

Cu o iubire de realitate. Cu precizarea, care este deja banală, că un film documentar nu este un cut/paste al realității. Cred că trebuie să fie iubire de realitate, pentru că doza de emoționalitate și de subiectivitate este uriașă. Ceea ce schimbă însă perspectiva este un anumit gen de respect și, în ultimă instanță, de empatie cu oamenii pe care îi prezinți sau a căror viață o urmărești. În

acest sens vorbesc de iubire de realitate. Spre deosebire de iubirea cealaltă, iubirea de realitate se învață. Pentru că poți să fii foarte doritor și să treci pe lângă realitate sau pe lângă o serie întreagă de mici semne prin care se manifestă această realitate. Or, pentru că a fost invocat Eco, aici avem de-a face cu un fel de semiotică a realității, sau de semiologie, ca să fim mai modești, pe care, ca în orice meserie, trebuie să o înveți. De exemplu, că beau cafeaua din această ceașcă așa și nu așa. Sunt fleacuri – sigur, dar viața este făcută numai din fleacuri.

...sau dintr-o pliere pe coduri.

Evident, o analiză a codurilor culturale, întâi și-ntâi, pentru că, altfel, putem să fim alături cu drumul. Și-aici putem să ne întoarcem la comunitățile de romi, pe care le înțelegem total diferit, pentru că citim prin codurile noastre. Când faci un film documentar sau când faci o analiză, mergi dincolo de aceste prime aparențe. Pe de altă parte, sigur că există nu numai coduri culturale mai largi, ci și semne comunitare. Și-n ultimă instanță, există desigur și personalitatea individuală, care-și are propriile forme de exprimare. Un film documentar trebuie să fie capabil, întâi, să-l asculte pe celălalt. Asta pentru că există oricum tentația dublă a artistului, dar și a intelectualului ori a eruditului, de a spune „nu, nu, stai că știu eu, știu mai bine, am înțeles ce vrei să spui, de-acum încolo pun eu în scenă“. Majoritatea filmelor documentare, atunci când păcătuiesc prin ceva, păcătuiesc tocmai prin depășirea statutului și a rolului auctoriale. Iar când nu au răbdare să asculte, se simte imediat. Îți dai seama imediat dacă un film a avut sau nu răbdare să asculte. Câteodată sunt însă probleme de alt ordin – n-a avut timp să asculte. A trebuit să facă un film într-o săptămână sau în trei zile – aici este un teren foarte, foarte alunecos, pentru că te întrebi ce poți să faci în trei zile, în trei luni sau în trei ani. Nu iese același lucru.

Cât de relevantă este împărțirea filmelor în filme documentare și filme de ficțiune, dat fiind faptul că toate caută mai devreme sau mai târziu un cadru de poveste? De câtă ficțiune are nevoie filmul documentar și viceversa?

Istoria acestui festival dă un răspuns, într-un anume fel. Mi-aduc aminte că, atunci când a început, atât dinăuntru, cât și din afară, era un soi de acribie – „noi vrem să vedem numai filme documentare pure“. Se

doreau numai filmele cu adevărat antropologice, și tot ce nu era în acest cadru nu interesa, pentru că era altceva. Cu timpul s-a văzut că această graniță este foarte greu de stabilit. Dovadă că, de la ediție la ediție, s-a lărgit inclusiv denumirea festivalului. S-a dovedit că nu este posibil să ai film antropologic sau etnografic și numai atât. Pe de altă parte, se pune o balanță între auctorial și „voicing the people“. Întotdeauna trebuie să combini, pentru că altfel, nu am înțelege nimic dintr-un film documentar care ar sta cu camera și ar lăsa personajul să vorbească la nesfârșit.

Dincolo de asta, cred că filmele sunt de două feluri, bune și proaste. Și cu asta basta. De multe ori, un film ficțional poate să-ți povestească, explice sau, în orice caz, să exprime o realitate complexă mai bine decât zece documentare, pentru că a reușit să surprindă acel cod, acea esență a unei vieți sociale mai bine decât zece ore de documentare. Și, din acest punct de vedere, spuneam că filmele sunt bune sau mai puțin bune.

Cum ați defini un film documentar bun? Acuratețe, autenticitate, distanță față de cei pe care îi urmărești?

Cred că toate acestea la un loc. Și-n orice caz, un film în amonte presupune o documentare de cu totul alt gen decât cea pentru un gen ficțional. Pentru un film de autor, ficțional, lași la dospit în mintea ta un an, doi, zece, Dumnezeu știe, dar nu ai nevoie de o documentare a subiectului, de o documentare foarte empirică, în ultimă instanță. Despre un film documentar căruia îi lipsește o documentare serioasă, temeinică, în amonte, riscă să se simtă, riscă să se vadă că e rămas la suprafață, că e surfing, că nu e documentar. Un film documentar trebuie să-și dea ceva timp. Un film făcut în trei zile poate fi un reportaj de televiziune – e un capitol, un domeniu foarte onorabil și foarte necesar, dar nu e film documentar. Trebuie să-și dea timp, dintr-un motiv foarte simplu: oamenii cu care vorbești nu se deschid din prima, nu vorbesc din principiu cu străinii. Că se întâmplă în România, în Bangladesh, e în Himalaya sau la Polul Nord, trece timp până te deschizi unui străin, până poți să vorbești, până nu te mai uiți în cameră. Pentru o oră de filmare, trebuie să ai măcar o săptămână de stat de vorbă, de băut un ceai sau o cafea, de stat de povești, de pășit și de trecut prin porțiță. Sunt filme făcute de partea cealaltă a porțiței și filme făcute la masă, în casă sau pe prispă.

LAURA DUMITRESCU

PARAGRAFF

ZIARUL ASTRA FILM
FESTIVAL SIBIU

Redactor-șef: Cristina Petrescu
Redactori: Cătălin Sturza, Robert Bălan, Laura Dumitrescu, Militon Stănescu, Eliza Zdru
Tehnoredactor: Nicu Ilie
Foto: Francisc Arrany, Eliza Zdru, Sebastian Marcovici

Tabăra

Tomek Jeziorski, Polonia
Competiție, Student, 19 min.

» Miercuri 17 oct., 14:30, sala Săucan

» Joi 18 oct., 17:00, sala Studio

Subiectul lui Tomek Jeziorski este acut: organizarea unei tabere în care se desfășoară antrenamente prin care copii preadolescenți ar trebui să slăbească apare ca o ciudată subdiviziune a ideii de lagăr. Presiunea fizică a înfometării este însă numai primul avatar al torturii psihice, uneori autoindusă, alteori impusă din exterior, de o instituție castratoare care abrutizează, fără să vindece. Nu există căi de terapie și nici surrogate benigne, ci numai o tendință bolnăvicioasă a copiilor de a-și asuma o vină vagă, identificându-se cu propriile obsesii – „I'm a delicious pizza“. Copii coșuroși, în pubertatea propriilor reacții, maleabili până la malformare, sunt surprinși în intimitatea nevoii de iubire, de consolare și

de fericire. De remarcat în filmul lui Jeziorski revirimentul terapeutic prin complementarietatea dintre imagine și coloană sonoră: ceea ce nu este niciodată verbalizat ca șansă de mărturie este pronunțat tardiv într-o litanie disco ce răsună dincolo de generic – „I wanna get my energy“ by Martin Solveig sau „Rejection“ (Ian Carey Mix).

LAURA DUMITRESCU

vox pop

» La cocktailul de deschidere, doi tineri cu câte un rucsac imens în spate ies imediat în evidență. „Eu sunt din Cehia; soția mea e din Japonia. Da, am venit amândoi special pentru Astra Film Sibiu. Fac cercetări antropologice despre ortodoxia românească și am petrecut câteva săptămâni la Sâmbăta de Sus, la mănăstire. Un călugăr mi-a spus despre acest loc; fiind antropolog, am vizitat Sibiu și aici am aflat despre festival. Da, vrem să stăm întregul festival, toată săptămâna. (Soția): Avem un prieten care ne-a invitat să stăm cu el, însă vom căuta un hotel în Sibiu. (Ondrej – între timp i-am aflat numele, Ondrej Landa): Nu am văzut încă programul, dar vrem să vedem cât mai multe filme cu puțință, pentru că nu ai deseori ocazia să vezi atât de multe filme antropologice, la un loc. Suntem îngrijorați doar că multe filme se suprapun, și că nu o să reușim să vedem pe atât de multe filme pe cât ne dorim.“